

Twee Verhalen-met-sex-erin in de klas

1 januari 1995

Auteur: Joop Dirksen

Volume: 05

Nummer: ?

Pagina's: 39-44

Documenten

- [tsjip_jrg05_002.pdf](#)

joop dirksen twee verhalen met sex erin in de klas in elke literaire tekst worden we geconfronteerd met mensen hun relaties hun problemen en de manier waarop zij daarmee omgaan we nemen alle verschillende standpunten in ten aanzien van hun gedragingen voelen sympathie of antipathie beoordelen hen vanuit onze nonnen in de praktijk van het literatuuronderwijs daar waar literaire teksten besproken worden komen dus allerlei facetten van menselijk gedrag aan de orde de keuze van de te behandelen teksten is vanzelfsprekend belangrijk de vraag daarbij is welk doel je nastreeft het vertelperspectief toelichten schrijfconventies zichtbaar maken ethische vragen aankaarten het kan allemaal met behulp van een literaire tekst of je als docent teksten aandraagt waarin ook seksualiteit een rol speelt is natuurlijk je eigen keuze dat leerlingen er in de boeken van hun eigen lijst mee geconfronteerd worden ligt natuurlijk voor de hand dat zou een reden kunnen zijn om ook dit facet van het menselijk bestaan ter sprake te brengen via een klassikale bespreking van een literaire tekst in dit artikel wil ik twee lessen uitwerken waarin ook aandacht wordt besteed aan aspecten van seksualiteit in de verhaalhandeling het gaat respectievelijk om het titelverhaal uit de meisjes van de suikerwerkfabriek van tessa de loo en het verhaal giovanni en de heksen uit de verhalenbundel de verschrikkingen van het noorden van andreas burnier beide lessen verlopen op de manier die ik als de basis beschouwen een gelezersgerichte literatuuronderwijsmethode doelstelling is het leren verwoorden van leeservaringen en de reflectie daarop iedere leerling leest thuis of in de klas de tekst schrijft een leesverslag dat een verslag van zijn leeservaringen verwachtingen meningen over de verhaalhandeling en de verwoording en gevoelens die leesverslagen worden eventueel eerst in kleine groepjes en daarna klassikaal uitgewisseld en besproken hierdoor kan reflectie ontstaan zowel over de vorm als over de inhoud van het leesverslag men mag verwachten dat bij een dergelijke aanpak de kwaliteit de diepgang van de leesverslagen toeneemt natuurlijk wordt er als daar maar even reden toe is doorgepraat over de thematiek van het verhaal 1 de meisjes van de suikerwerkfabriek 1 1 literaire analyse het verhaal gaat over vier vrouwen elke dag reizen ze

van huis waar ze het bepaald niet prettig hebben naar de fabriek waar ze het ook bepaald niet prettig hebben de treinreis in hun coupe is hun enige ontspannen moment van de dag de conducteurs beschouwen die coupe ook als de huiskamer van de dames en komen er graag op bezoek om een praatje te maken als op een dag een nieuwe jonge conducteur die de situatie niet kent binnendringt in hun huiskamer en dan ook nog voor een die dag net verlopen abonnement 39 dirksen twee verhalen met sex erin in de klas van een van de vier een boete gaat uitschrijven reageren de vrouwen de frustraties die zij bij hun mannen opgelopen hebben af op hem ze kleden hem uit verkrachten hem en zetten hem naakt buiten de deur de ik vertelster een van de vier vrouwen begint het verhaal op het moment dat alles net achter de rug is haar verwarring komt tot uiting in de romme lige volgorde herinneringen gedachtensprongen en flarden van het verhaal wisselen elkaar af duidelijk wordt hoezeer de ik geschokt is door wat er plaats gevonden heeft duidelijk ook wordt hoeveel frustratie in hun leven er aan hun wandaad ten grondslag ligt door de manier waarop het verhaal gepresenteerd wordt groeit de nieuwsgierigheid van de lezer wat hebben de vrouwen precies uitgespookt en waarom

1.2 didactische analyse als enkele leerlingen hun leesverslagen in de klas voorlezen kan daardoor een lijstje van aandachtspunten¹ ontstaan aan te vullen door de rest van de klas opmerkelijke gebeurtenissen gedragingen en uitspraken waarop in een klasseleergesprek kan worden ingegaan in dit verhaal zitten een heleboel van die aandachtspunten gebeurtenissen op het gebied van opvoeding groepsvorming relaties vriendschappen agressie opmerkelijke gedragingen van alle vierde meisjes van de suikerwerkfabriek en ook allerlei uitspraken die discussies op kunnen roepen ik wil me hier gezien het thema van deze aflevering van tsjip beperken tot drie scenes waarin sex een belangrijke rol speelt en die een aanzet kunnen vormen tot een leergesprek over sex en macht

1.2.1 de inhoud scene 1 de ik vertelster herinnert zich hoe ze ontmaagd is door haar vriendje van dat moment ze had zich uit de verhalen van met name haar lievelings oom een heel romantisch beeld gevormd van haar eerste liefdesnacht als haar vriendje de populairste jongen in het jongerenclubje waar ze bij hoort haar op een avond achter op zijn brommer meeneemt naar de meubelzaak van zijn ouders en haar vraagt in welk van de foeilelijke klassieke haar aan de ouderlijke slaapkamer van haar in en inburgerlijke ouders herinnerende bedden ze wil vrijen beseft ze dat ze helemaal niet met hem in welk bed dan ook wil stappen maar toch laat ze het gebeuren het wordt een heel onbevredigend snel en kil gedoe enkele weken later gaat er alweer een ander meisje achterop de brommer met de jongen mee scene 2 trix door de ik beschreven als de mooiste van de meisjes komt op een morgen met een enorme bloeditstorting in haar gezicht de coupe binnen ze vertelt na enig aandringen dat haar man haar mishandeld en verkracht heeft ze waren samen naar een bruiloftsfeest en zij ontmoette daar een jeugd vriend met wie ze aan de praat en aan het dansen raakte haar man werd jaloeus en wou haar mee naar huis hebben maar trix genoot en zei nog even te willen blijven waarop haar man boos vertrok toen ze enkele uren later 40 dirksen twee verhalen met sex erin in de klas moe maar gelukkig thuiskwam beschuldigde haar man haar van ontrouw en zei dat hij nu aan de beurt was hij sloeg haar en nam haar met geweld als de drie luis-

terende vrouwen hun verontwaardiging uitspreken en zeggen dat ze hem moet laten barsten staat er ik kan niet zonder hem 1 zei ze met trillende vingers trok ze nog een sigaret uit het doosje niemand zei iets liep ze pakte haar breiwerk cora nam nog een bonbon ik krabde eindelijk mijn benen we hadden de grens van het begrip bereikt en waren gestuit op de kwellende tegenstrijdigheden die in ieder van ons huisden en die misschien wel onze uiteindelijke ondergang zouden veroorzaken dat erkenden we stilzwijgend scene 3 de al boven genoemde afronding van het verhaal de meisjes voelen de binnenkomst van de nieuwe conducteur als huisvredebreuk en als hij auto ritair een bon gaat uitschrijven slaan de stoppen bij hen door ze grijpen hem vast pakken zijn pet en zijn bril af en als hij dan nog niet overstag gaat kleden ze hem helemaal uit trix laat hem met haar mond klaarkomen als hij helemaal vernederd in tranen uitbarst wordt de roes waarin de meisjes verkeren ineens verbroken en onthutst stoppen ze hem zijn kleren weer in zijn handen daarmee loopt hij naakt de trein uit de dames in opperste verwarring achterlatend 1 2 2 klasseleergesprekken via gerichte vragen individueel of in kleine groepjes te bespreken kan een klasseggesprek voorbereid worden bij scene 1 1 wat zouden zoal de overwegingen van de jongen kunnen zijn om met de ik naar bed te gaan wat denk je dat het meisje drijft om met hem naar bed te gaan wat vind je van die motieven 2 de vrijscene eindigt aldus tenslotte liet hij zich van me af rollen tot hij op zijn rug naast me lag even keek hij naar het plafond toen keerde hij zijn gezicht naar me toe zijn ogen peilden mijn toestand hij vroeg hoe vond je het 1 het deed wel pijn zei ik dat hoort erbij zei hij bijna trots en lachte kort hij stak een sigaret op tersluiks keek ik naar het gloeiend rode puntje het krenkte me dat bij hem de ene vorm van genot zo makkelijk op de andere volgde niet lang daarna werd ik snel en efficiënt naar huis gereden wat vind je van de reactie van de jongen wat zou die uitdrukken bij scene 2 1 wat drukt de man van trix uit met dit sex geweld 2 wat vind je van de reacties van trix op het gebeurde 3 snap jij wat de meisjes niet snappen waarom laten ze dit gebeuren bij scene 3 1 wat zijn nou precies de overwegingen van de meisjes om de conducteur uit te kleden 2 waarom vergrijpt trix zich seksueel aan de conducteur 41 dirksen twee verhalen met sex erin in de klas 3 vind je dit type verkrachting even erg als de gebruikelijke verkrachting van een meisje door een jongen of erger of minder erg motiveer je ant woord slotvraag wat hebben deze scenes gemeen ten aanzien van sex toegespitst op dit verhaal zou uit de discussies naar voren kunnen komen dat sex in relaties vaak wordt misbruikt voor oneigenlijke doeleinden het uitvechten van een machtsstrijd het opvijzelen van je gekwetste ego het vernederen van iemand die je wel aan kunt en dat het gezien de voorgeschiedenis van de vrouwen logisch is dat hun wraak ook een seksuele vorm krijgt 2 giovanni en de heksen 2 1 literaire analyse het verhaal heeft een motto dat nogal wat vragen oproept the main thing is that die act male homosexuals commit is ugly and repugnant in women it is the opposite they do nothing that they are disgusted by and nothing that is repulsive and afterwards they are happy and they can lead happy lives together miss stein in hemingway a moveable feast het verhaal bestaat uit twee verhaallijnen die pas op het allerlaatst bij elkaar komen de eerste heeft als hoofdpersoon connie een engelse wetenschapper medewerkster aan het filosofisch instituut ze is

lesbisch haar laatste vriendin is ervandoor en dat draagt bij aan haar gevoelens van onvrede ze vindt haar baan weinig inspirerend haar omgeving neerdrukkend en ze besluit om haar baan op te zeggen en naar italie te gaan om daar een oude droom te verwezenlijken eenjaar lang bezig te zijn met schrijven over plato haar collega philip zegt dolgraag ook zoiets te willen doen hij voelt zich al evenzo ongelukkig in zijn leef en werksituatie als connie maar hij durft de stap niet te wagen connie vindt snel haar draai in het zonnige italie komt niet echt aan schrijven toe maar geniet van haar vrijheid ze begint een relatie met een beeldschone italiaanse meisje en is gelukkig de tweede verhaallijn brengt giovanni in beeld een italiaans knulletje van vijf dat van zijn alleenstaande moeder elke ochtend als ze gaat werken de verantwoordelijkheid krijgt toegeschoven over zijn broertje van vier en zijn zusje van drie hij moet zorgen dat ze veilig in een tentje blijven tot zij terugkomt ze mogen geen van drieën onder geen voorwaarde de dichtbijgelegen spoorweg oversteken ook al weet giovanni dat er zelden of nooit een trein langskomt moeder dreigt steeds met de heksen komen je halen als ze iets zouden uithalen wat niet mag op een dag besluit giovanni na hevige aarzelingen toch even de warme tent waar de andere twee liggen te slapen alleen te laten en aan de overkant van de spoorweg verkoeling te gaan zoeken als hij met hevig bonzend hart aan de overkant tussen de struiken van de koelte wil gaan genieten hoort hij voor zich uit stemmen klinken vrouwenstemmen als hij bang en nieuwsgierig 42 dirksen twee verhalen met sex erin in de klas tegelijk de waarschuwing van zijn moeder speelt voortdurend door zijn gedachten dichterbij sluipt ziet hij twee naakte vrouwen op elkaar liggend met onduidelijke activiteiten bezig als een nekslag wordt het meteen duidelijk voor giovanni dit zijn de heksen die hem komen straffen voor zijn ongehoorzaamheid 2 2 didactische analyse ook hier zou men de basisaanpak kunnen volgen ieder leerling schrijft eerst individueel zijn leesverslag de docent kan dat overigens ook steeds doen niet om te laten zien hoe uiteindelijk het enige correcte verslag eruit ziet maar om vanuit zijn invalshoek een bijdrage te leveren aan het gesprek over de tekst enkele leerlingen lezen hun leesverslag voor en de door hen genoemde aandachtspunten op het gebied van de inhoud maar ook de structuur en stijl worden door de overige leerlingen en door de docent nog aanvullend aan de hand van de volgende vragen kan een klasseleergesprek worden voorbereid 1 wat betekent het motto wat vind je van die uitspraak 2 past het motto bij het verhaal waarom niet 3 wat vind je van de opvoedingsmethode van giovanni's moeder 4 wat zou in het algemeen het effect kunnen zijn van zo'n opvoedingsmethode en wat is hier heel concreet het effect over het algemeen zo is mijn ervaring vinden leerlingen de uitspraak van miss feast die als motto dient onzin het verband van het motto met het verhaal vinden ze niet zo duidelijk immers voor giovanni zo begrijpen ze wel is het zien van de twee vriendelijke vrouwen niet veel minder dan een traumatische ervaring hij zal later nooit meer onbevangen naar een lesbische vrijage kunnen kijken maar zoiets ugly en repugnant vinden of de leerlingen echt zo tolerant staan ten opzichte van homofiele en lesbische liefdesuitingen of alleen sociaal aangepast reageren valt zichtbaar te maken voor hen zelf door de scene wat dichterbij te halen stel je voor dat je dadelijk in de pauze nog even dit klaslokaal binnenloopt en daar staan

twee klasgenoten een jongen en een meisje heftige vrijen hoe zou dat op je overkomen en stel je nu eens voor het zijn niet een jongen en een meisje maar twee meisjes uit deze klas hoe zou dat bij jou aanvoelen en nog een laatste fantasie het zijn twee jongens uit je klas maakt dat iets uit voor je reactie zo kan ieder aanvoelen er hoeven geen bekentenissen te worden gedaan ieder mag dit voor zichzelf overwegen hoe hij of zij werkelijk aankijkt tegen hetero en homogedrag de vraag is dan vervolgens hoe deze manier van kijken is ontstaan en het verhaal kan dan als demonstratie dienen van het feit dat we op een bepaalde manier leren kijken naar de werkelijkheid om ons heen onze onbevangenheid verdwijnt door de opmerkingen en reacties van onze opvoeders missest heeft blijkbaar leren kijken op deze manier 43 dirksen twee verhalen met sex erin in de klas de vraag naar de gehanteerde opvoedingsmethode levert in eerste instantie ook weer grote eenstemmigheid op zo is mijn ervaring niemand vindt bangmaken een geslaagde opvoedingstactiek bij voorzichtig doorvragen blijkt het overigens een heel herkenbare opvoedingstactiek als effect van deze aanpak door ouders ziet men over het algemeen wel dat kinderen er bang en onzeker van kunnen worden gevorderde lezers komen dan nog wel eens met de verwijzing naar verhaalfiguur philip die dolgraag ook zou willen breken met zijn veilige sleurbestaan maar het risico niet durft te lopen om de gebaande paden te verlaten ook dit zo stelt men dan mi terechtig is een effect van bangmakerij het met hel en verdoemenis omgeven van alle eventueel te ontplooiën eigen initiatieven via deze werkwijze van individueel leesverslag inventarisatie en aanvulling kan elke literaire tekst op een aantrekkelijke manier besproken worden en kan elk aspect van die literaire tekst in de schijnwerpers gezet worden afhankelijk van wat de docent daarmee wil bereiken een van de op deze wijze te bereiken doelstellingen is dat leerlingen op een veilige manier kunnen praten over een onderwerp dat hen op deze leeftijd erg bezighoudt terwijl het tegelijkertijd toch nog steeds met taboes omgeven is via de omweg van het gedrag van de verhaalfiguur en voorzichtig gestuurd door de docent kan een literaire tekst zo een belangrijke bijdrage leveren aan de individuele ontplooiing van de leerling 44